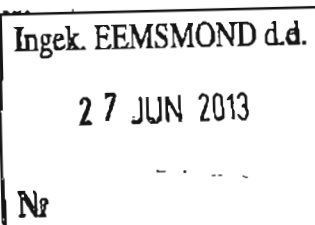

Libau steunpunt

Gemeente Eemsmond
t.a.v. mw. A. Kamminga
Postbus 11
9980 AA UITHUIZEN

hoge der a 5
9712 ac Groningen
telefoon (050) 312 65 45
fax (050) 312 33 62
email: molema@libau.nl
www.libau.nl

groningen 24 juni 2013

onderwerp bureauonderzoek Onderdendamsterweg 13 te Warffum

Geachte mevrouw Kamminga,

Naar aanleiding van uw verzoek stuur ik u het archeologisch bureauonderzoek voor het plangebied
Onderdendamsterweg 13 te Warffum.

Ik hoop u met het bureauonderzoek en het daarin geformuleerde advies voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet.

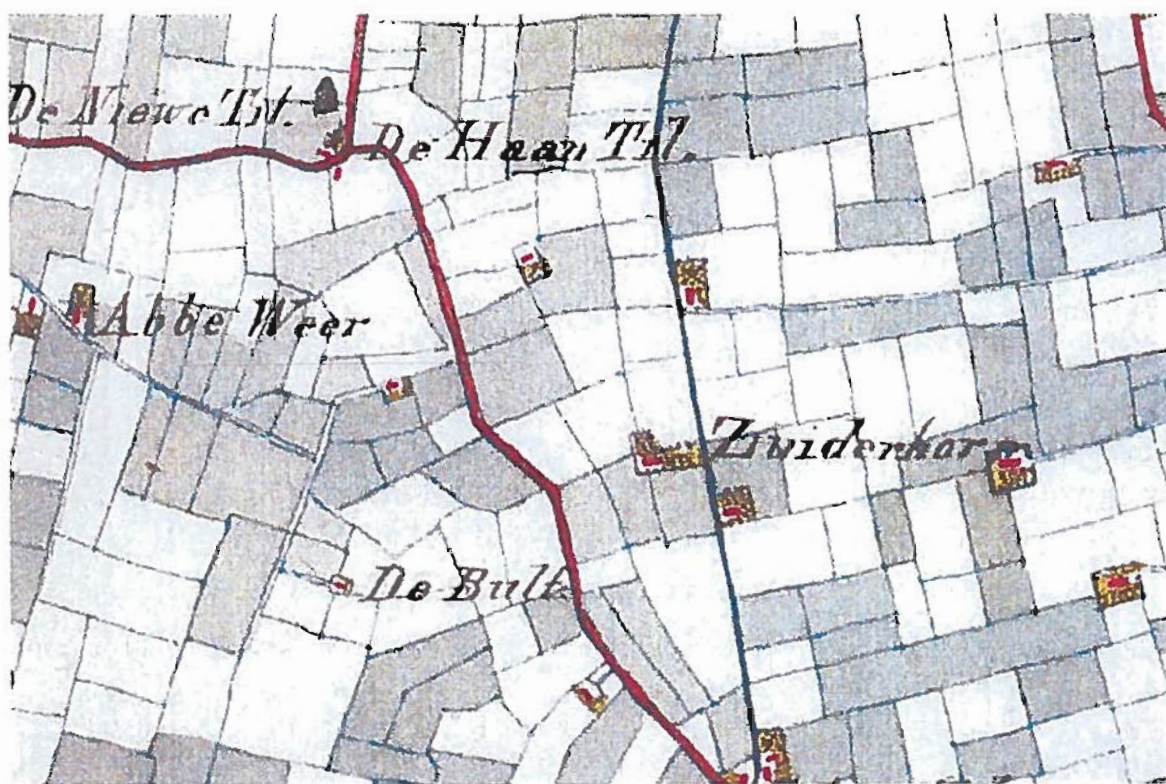
Drs. J. Molema
Archeoloog Libau steunpunt

Bijlage:

- bureauonderzoek.

Warffum, Onderdendamsterweg 13 (gemeente Eemsmond)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	Eemsmond
plaats	Warffum
toponiem:	Onderdendamsterweg 13
bevoegd gezag:	gemeente Eemsmond
opdrachtgever:	gemeente Eemsmond
centrumcoördinaat:	234123 - 597177
kaartblad:	07B
onderzoeknummer:	57359
beheer documentatie	Libau, Rijksdienst voor Archeologie Cultuurlandschap en Monumenten, gemeente Eemsmond en E-depot
uitvoerder:	Libau
auteur	M. van Geffen MA
autorisatie	drs. J. Molema
telefoon:	050-3126545
fax:	050-3123362
e-mail:	info@libau.nl

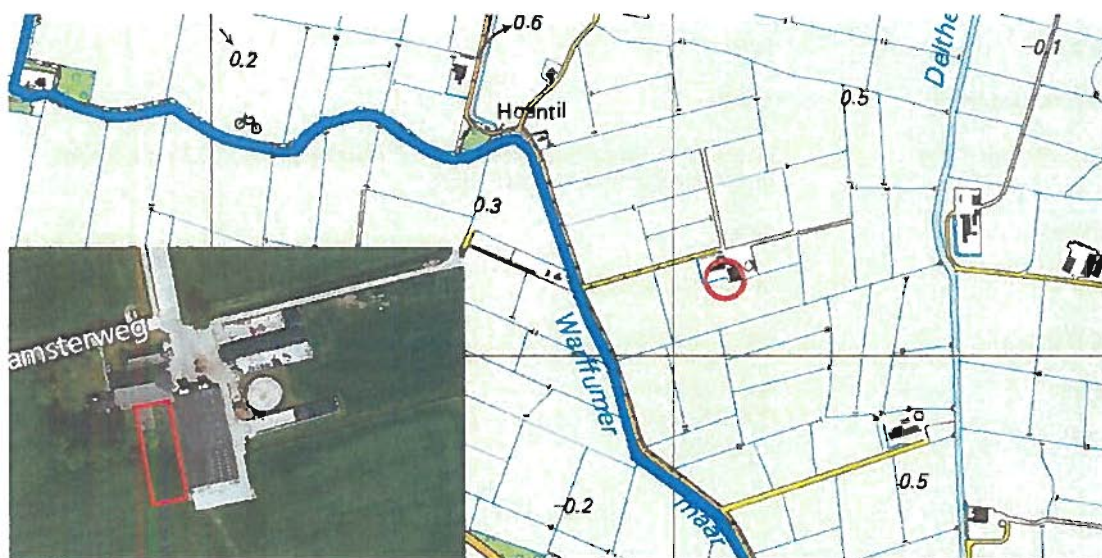

Plangebied Onderdendamsterweg 13 te Warffum (gemeente Eemsmond)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van de gemeente Eemsmond, vertegenwoordigd door mevrouw A. Kamminga, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Onderdendamsterweg 13 te Warffum in de gemeente Eemsmond (zie figuur 1). Het planvoornemen behelst de uitbreiding van een ligboxenstal met een oppervlak van 157 x 454,6 meter en een diepte van 2,16 meter. Het gebied waar de ingrepen gaan plaats vinden wordt in dit bureauonderzoek verder aangeduid als plangebied.

Figuur 1: Plangebied Onderdendamsterweg 13 te Warffum. het plangebied is globaal aangegeven met een rode cirkel (bron: Topografische Atlas Groningen 1:25.000). In de inzet is met een rood kader de uitbreiding van de ligboxenstal globaal aangegeven (bron: Bing.com/maps).

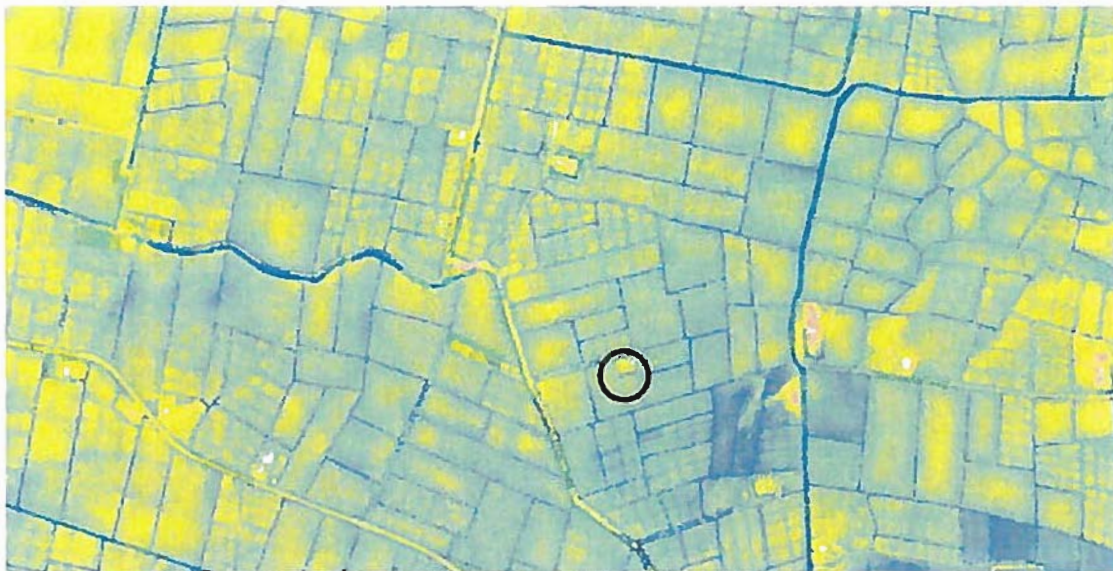
Informatie

Het plangebied ligt in een relatief laaggelegen klei-op-veen gebied ten zuiden van de hoge kwelderwal die globaal van Winsum, via Warffum en Usquert naar Middelstum loopt. Op deze kwelderwal komen de oudste wierden van het Hoogeland voor, waaronder de in de ijzertijd aangelegde wierde Warffum. Waarschijnlijk hebben de bewoners van de kwelderwal het lager gelegen land al vóór de definitieve bedijking (omstreeks 1100 na Chr.) ontgonnen en in gebruik genomen als weidegrond. De lage en natte ligging van de weilanden leidde ertoe dat ze in de tweede helft van de 19de eeuw werden bepolderd. (zie bijvoorbeeld: Schroor & Meijering 2007).

De fysisch geografische kaart van de provincie Groningen (zie bijlagen) laat zien dat het plangebied ligt op een getij-afzettingenvlakte zonder reliëf (code Mv2). De geomorfologische kaart (zie bijlagen) laat een vergelijkbaar beeld zien: het plangebied ligt op deze kaart op een vlakte van getijafzettingen (code 1M35). Daarnaast is op beide kaarten zichtbaar dat ten oosten van het plangebied een wierde ligt. De bodemkaart (zie bijlagen) laat zien dat het plangebied op knippoldervaaggrond met zavel en lichte klei (code kMn68C-V) ligt. De top van het pleistocene zand ligt -4 tot -12 meter t.o.v. NAP. Het maaiveld in het plangebied ligt tussen 0,6 en -0,6 meter t.o.v. NAP.

Op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; zie figuur 2) is het verkavelingspatroon in de omgeving van het plangebied goed te zien. Dit patroon komt grotendeels overeen met het achttiende eeuwse verkavelingspatroon (zie figuur 3). Het verkavelingspatroon kan worden geduid als een regelmatige blokverkaveling en dateert uit de middeleeuwen

Figuur 2: Hoogtekaart van de omgeving van het plangebied (www.ahn.nl). Het plangebied is globaal aangegeven met een zwarte cirkel.

Volgens het Historisch Geografisch Informatiesysteem (HisGIS) behoorde het plangebied oorspronkelijk, samen met de omliggende landen, tot de goederen van het klooster Warffum. De landerijen rondom het plangebied maken tot 1661 deel uit van de boerderij Zuidwende te Stitswerd, een oud kloostervoorwerk. De boerderij direct aansluitend aan het plangebied wordt in 1661 gebouwd (Bierema et al, 2002). In 1734 is het plangebied gekarteerd als onderdeel van provinciaal land (zie figuur 3); de in 1661 gebouwde boerderij is op deze kaart zichtbaar.

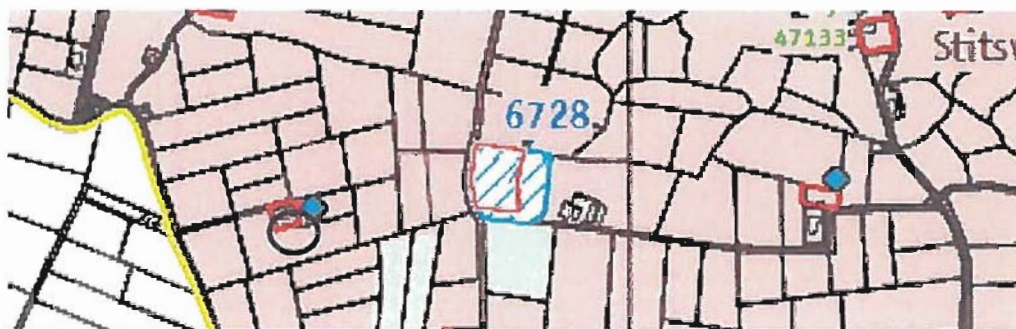

Figuur 3: Uitsnede uit provinciaal land kaart uit 1734 (Schroor, 1996; kaart 49). De zwarte cirkel geeft globaal het plangebied aan.

Uit de kadastrale minuut blijkt dat het plangebied in 1828 in gebruik was als weiland, tegenwoordig is het noordelijk deel van het plangebied in gebruik als erf en het zuidelijk deel is nog steeds als weiland in gebruik.

Op de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Eemsmond (RAAP, 2008) heeft het plangebied een hoge verwachting. Daarnaast is direct aangrenzend aan het plangebied een historische boerderijplaats en een mogelijke vijver/ viskernij aangeduid (zie figuur 4). De historische boerderijplaats betreft het erf uit 1661. Het plangebied is niet geregistreerd als AMK-terrein en er zijn geen archeologische waarnemingen uit het plangebied bekend (geen waarnemingen geregistreerd in de archeologische database ARCHIS, zie de kaart archeologie in de bijlagen). Ten oosten van het plangebied ligt AMK-terrein 6728. Dit terrein behelst het vroegere kloostervoorwerk Zuidwende, waar het plangebied vroeger deel van uit maakte.

Figuur 4: Uitsnede uit de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Eemsmond (RAAP, 2008)
De zwarte cirkel geeft globaal het plangebied aan.

Overweging en advies

Het plangebied maakt deel uit van een lager gelegen getij-afzettingsvlakte, ten zuiden van een hoge kwelderwal die al in de ijzertijd werd bewoond. De bewoners van de kwelderwal hebben dit lager gelegen land al in de middeleeuwen in gebruik genomen als weidegrond. Vanwege de lage en natte ligging van de weilanden werd de omgeving van het plangebied in de 19de eeuw bepodderd.

Door de lage ligging van het plangebied was het niet aantrekkelijk als vestigingsplaats. De naastgelegen boerderijplaats is in 1661 bebouwd. Vanaf dat moment is het noordelijk deel van het plangebied in gebruik als erf. Het zuidelijk deel is vanaf de ontginning tot heden in gebruik als weiland. Direct ten oosten van het plangebied ligt een mogelijke vijver/ viskernij. Middeleeuwse resten worden in het plangebied niet verwacht. Postmiddeleeuwse resten zijn in deze situatie geen doel van onderzoek.

De kleinste afstand tussen het maaiveld en de top van het pleistocene zand is 3,4 meter. Gezien het feit dat de bodemingrepen zijn gepland tot een diepte van 2,16 meter zullen eventuele prehistorische resten op deze afzettingen niet worden aangetast.

Op basis van de bovenstaande informatie worden geen archeologische resten in het plangebied verwacht. Derhalve wordt verder archeologisch onderzoek niet noodzakelijk geacht. Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen dan geldt krachtens de Monumentenwet (1988) een meldingsplicht. Vondsten dienen zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij het bevoegd gezag (de gemeente Eemsmond) en bij Libau.

Bijlagen:

- Fysisch geografische kaart;
- Geomorfologische kaart;
- Bodemkaart;
- Kaart archeologie.

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl).

Archeologische Monumentenkaart.

Archis, Archeologisch Informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Bierema, T.B., drs. J. de Boer & R. van der Tuuk, 2002 (red). *Boerderijen op het Hogeland*. Profiel Uitgeverij, Bedum.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

HisGIS Groningen.

Luchtfoto's Google Earth/Maps.

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw en topografische militaire kaarten (www.watwaswaar.nl).

Schroor, M. 1986. *De Atlas der Provinciële landen van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam

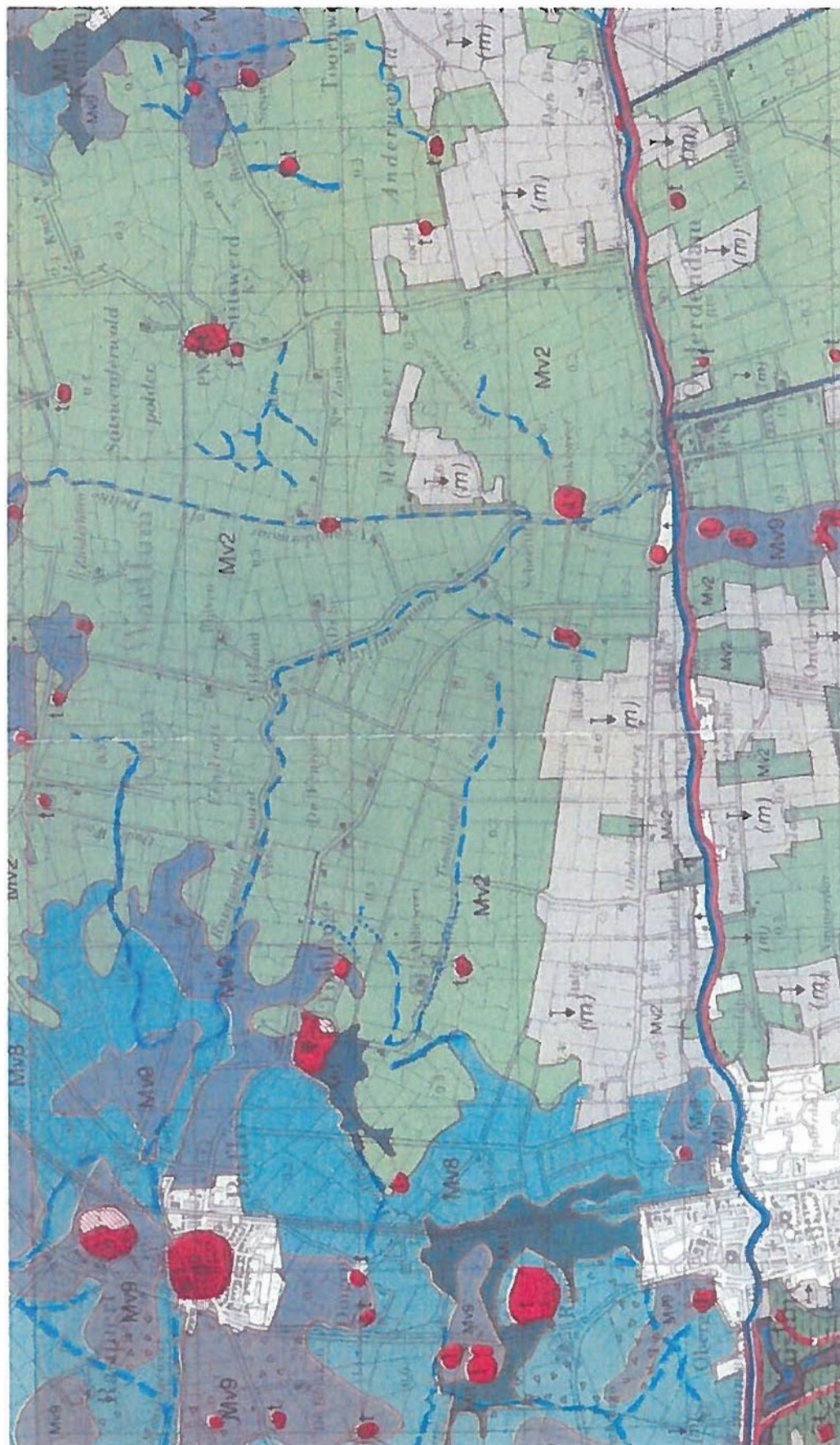

Archeologische periodes

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden

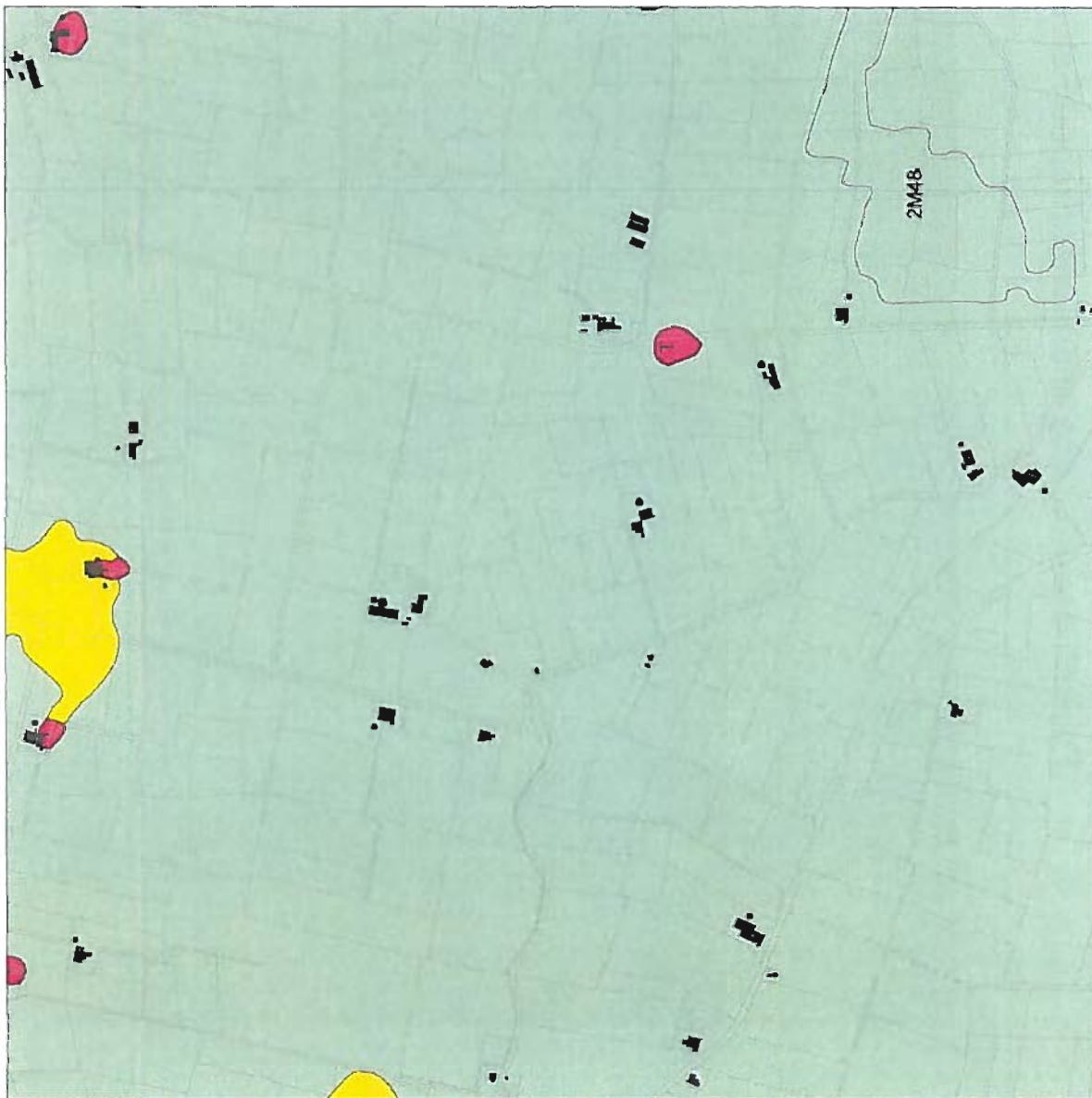

Fysisch geografische kaart Onderdendamsterweg 13 en omgeving

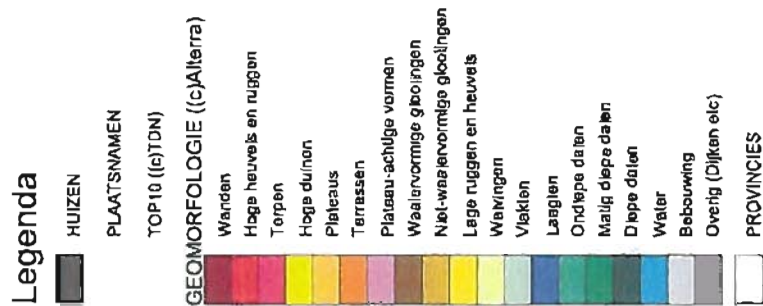
Geomorfologische kaart Onderdendamsterweg 13 en omgeving

235483 / 598887

21-06-2013

Libau

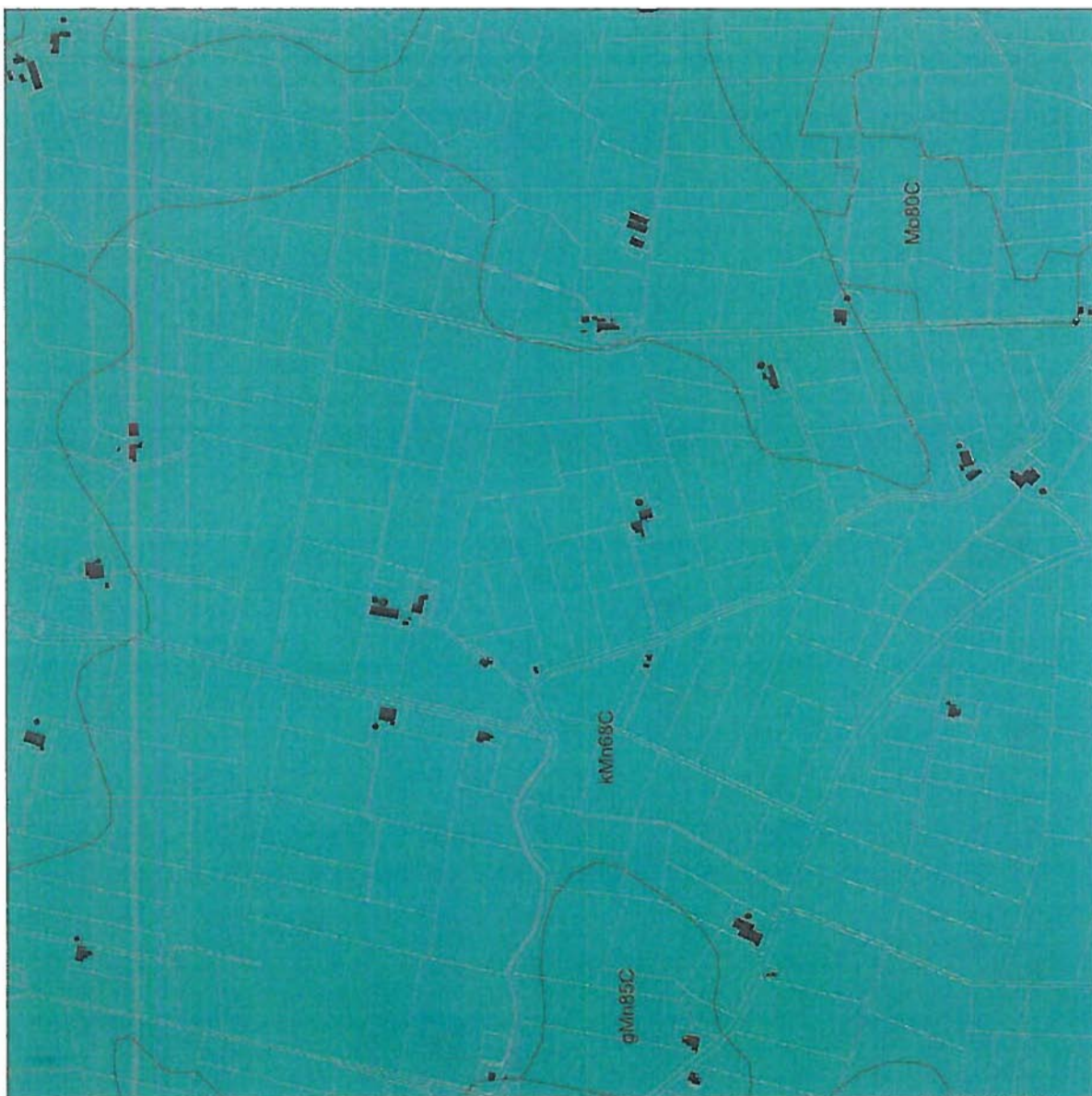

Archis2

Streeklid voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Cultuur en
Recreatie

Bodemkaart Onderdendamsterweg 13 en omgeving

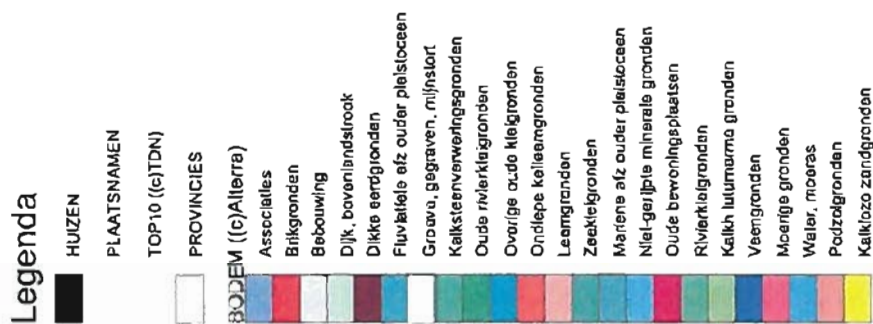
235483 / 598887

232568 / 595972

Libau

21-06-2013

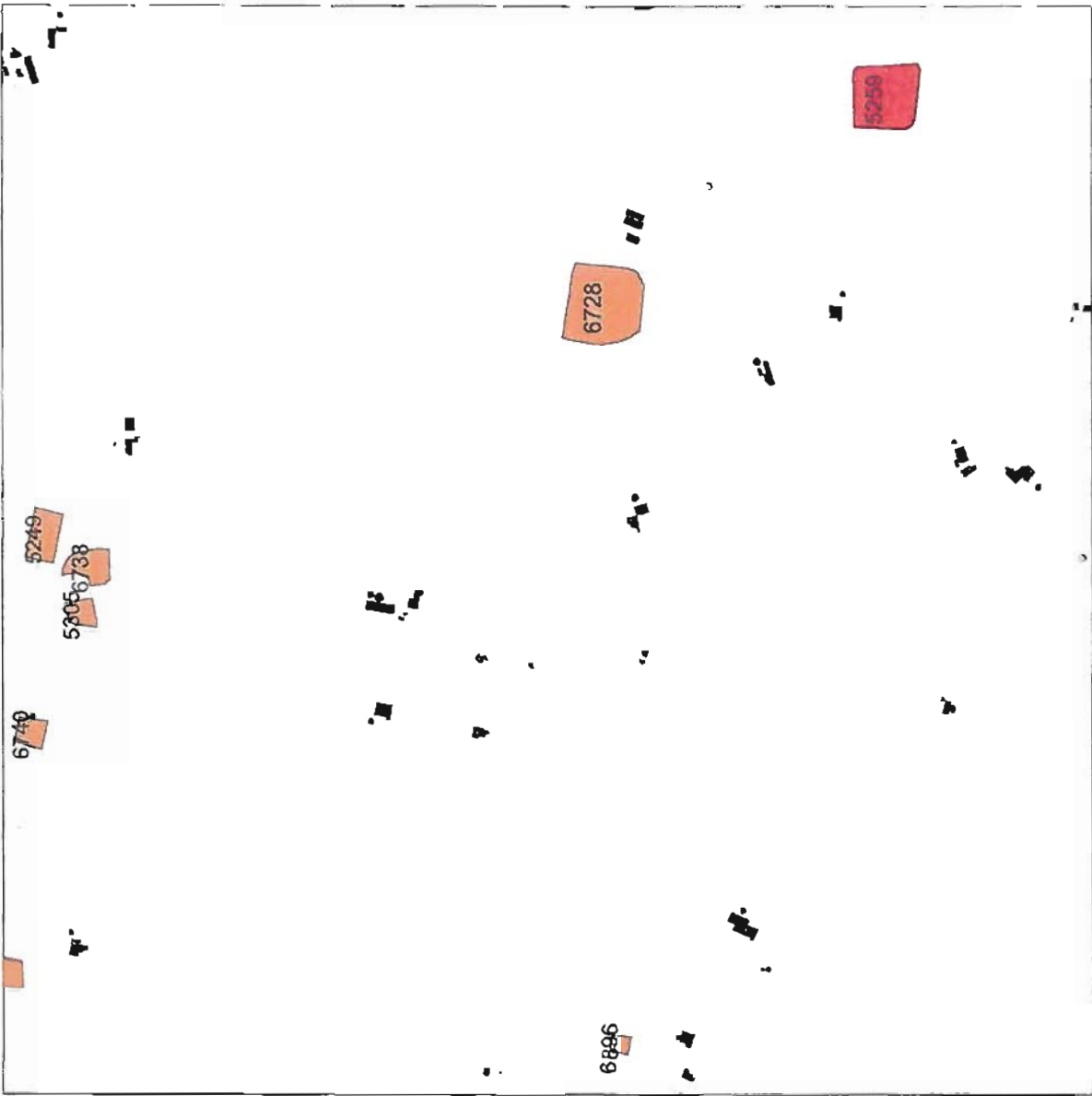
Archis2

Nationaal Instituut voor het Cultureel Erfgoed
Nationaal Instituut voor de Monumenten en Landbouw

Kaart archeologie Onderdendamsterweg 13 en omgeving

235483 / 598887

232568 / 595972

21-06-2013

Libau

Legenda

- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- HUIZEN
- PLAATSNAMEN
- TOP10 (e)TDN
- PROVINCIES

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Dienst voor de Erfgoed